

Антимонопольний комітет України

ЗАЯВНИК:

Громадська організація “Офіс ефективного регулювання”

04070, Київ, вул. Григорія Сковороди, 21/16, блок В

ел. адреса: office@brdo.com.ua

тел.: +38 (044) 332 49 12

ЗАЯВА

про порушення законодавства про захист економічної конкуренції

Офіс ефективного регулювання BRDO — український неприбутковий незалежний експертно-аналітичний центр. Наша місія — сприяти кращому регулюванню та економічним свободам в Україні, зосереджуючись на малих та середніх підприємствах як ключових факторах зростання. Завдання BRDO – стимулювання розвитку підприємництва, поліпшення бізнес-середовища та забезпечення ефективних правил і умов ведення бізнесу в Україні.

Сектор “Енергетика” BRDO у рамках своєї діяльності аналізує стан енергетичних ринків для оцінки ефективності їх регулювання, ідентифікації проблем та надання пропозицій шляхів вирішення. Відтак, експертами сектору “Енергетика” BRDO було проаналізовано поточну ситуацію на роздрібному ринку природного газу та встановлено наступне.

Статтею 3 Закону України “Про ринок природного газу” передбачено, що ринок природного газу функціонує на засадах вільної добросовісної конкуренції, крім діяльності суб’єктів природних монополій, та за принципами, зокрема:

- забезпечення високого рівня захисту прав та інтересів споживачів природного газу, у тому числі, забезпечення першочергового інтересу безпеки постачання природного газу, зокрема шляхом диверсифікації джерел надходження природного газу;
- вільної торгівлі природним газом та рівності суб’єктів ринку природного газу незалежно від держави, згідно із законодавством якої вони створені;
- вільного вибору постачальника природного газу;
- забезпечення рівних прав на доступ до газотранспортних та газорозподільних систем, газосховищ, установок LNG;
- недопущення та усунення обмежень конкуренції, спричинених діями суб’єктів ринку природного газу, у тому числі суб’єктів природних монополій та суб’єктів господарювання державної форми власності.

З 01 серпня 2020 року відбувся запуск вільного ринку для побутових споживачів. Відтепер вартість газу може змінюватись щомісяця, а постачальники мають

оприлюднювати на своїх сайтах вартість газу для абонентів за 5 днів до початку місяця постачання у тому випадку, якщо ціна на наступний місяць відрізнятиметься від попереднього. Основною позитивною зміною для побутових споживачів є те, що населення може за власним бажанням змінювати постачальника, а ціни на газ мають формуватися виключно у ринкових умовах, таким чином, у споживача є можливість обрати саме того постачальника, який пропонує найкращу ціну за свої послуги. Отже, ринок газу є потенційно конкурентним.

За даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі - НКРЕКП), протягом I кварталу 2020 року на ринку природного газу здійснювали діяльність 263 постачальники природного газу.

Втім на сьогодні постачання газу для населення здійснюють переважно газзбути - дочірні компанії облгазів. За оцінкою НКРЕКП, у I кварталі 2020 року близько 69% обсягів постачання природного газу населенню здійснювалось постачальниками, контрольні пакети акцій (часток, паїв) яких знаходились у власності операторів ГРМ (об'єднаних під брендом «Регіональна газова компанія»), близько 2 % – групою НАК «Нафтогаз України» та близько 29% обсягів – іншими постачальниками.

За даними НКРЕКП, роздрібна ціна на природний газ для побутових споживачів у I кварталі 2020 року становила 4,206 грн/м³. Після впровадження вільного ринку газу для населення ціна на газ стала стрімко зростати. За даними консультативного центру «ГазПравда» середньозважена ціна на газ для населення у жовтні становила 6,41 грн за 1м³, у листопаді та грудні була майже однаковою - 8 грн та 8,02 грн за 1м³. Ціна на газ для побутових споживачів у серпні, в залежності від постачальника, коливалась від 2,67 грн до 4,7 грн за 1м³, у вересні - від 4,39 грн до 7 грн за 1м³, у жовтні - від 4,7 до 6,85 грн за 1м³ (у газзбутів РГК¹- від 6,6 до 6,8 грн за 1м³), у листопаді - від 6 до 8,96 грн за 1м³ (у газзбутів РГК - від 8,80 до 8,96 грн за 1м³), а у грудні - від 5,95 грн до 9,05 грн за 1м³ (у газзбутів РГК - від 8,81 до 8,96 грн за 1м³).

Отже, одні з найвищих цін протягом останніх місяців - у регіональних газзбутів РГК, які постачають газ більшості споживачів у відповідних регіонах, відтак ціна на газ з серпня зросла у 2 рази. Варто зазначити, що збільшення газопостачальними компаніями роздрібних цін на природний газ для побутових споживачів у серпні-грудні 2020 року має бути економічно обґрунтованим, що повинно бути документально підтверджено.

Враховуючи, що регіональні газзбути фактично не зазнають значної конкуренції на ринку постачання природного газу побутовим споживачам, це дозволяє не боротися за увагу споживача, та дає можливість підвищувати ціну кожного місяця на свої послуги. Необхідно взяти до уваги і той факт, що більшість споживачів не встигли змінити постачальника, оскільки часто взагалі не знали про таку можливість, отже вони вимушені кожного місяця сплачувати за газ більше коштів. Крім того, регіональні газзбути часто ускладнюють доступ до ЕІС-кодів, друкуючи їх на лінії склеювання та відриву рахунків.

---

¹ ТОВ «Київоблгаз збут», ТОВ «Львівгаз збут», ТОВ «Вінницягаз збут», ТОВ «Волиньгаз збут», ТОВ «Чернігівгаз збут», ТОВ «Сумигаз збут», ТОВ «Дніпропетровськгаз збут», ТОВ «Рівнегаз збут», ТОВ «Івано-Франківськгаз збут», ТОВ «Закарпатгаз збут», ТОВ «Хмельницькгаз збут», ТОВ «Житомиргаз збут», ТОВ «Миколаївгаз збут», ТОВ «Запоріжжгаз збут», ТОВ «Чернівцігаз збут»

Експерти сектору “Енергетика” наголошують, що ціни на газ повинні бути ринковими та конкурентними. Лише за таких умов вдасться подолати тривалу монополію у сфері постачання природного газу.

За умов існування значної конкуренції на відповідному ринку, суб’єкти господарювання не можуть значною мірою підвищувати ціну на кінцевий товар, у зв’язку зі збільшенням ризиків господарської діяльності, оскільки існує велика вірогідність того, що при значному підвищенні ціни на товар вони втратять частину покупців та свої ринкові позиції.

Відповідно до статті 13 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку є дії чи бездіяльність суб’єкта господарювання, який займає монопольне (домінуюче) становище на ринку, що призвели або можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб’єктів господарювання чи споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку.

Зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, визнається, зокрема, встановлення таких цін чи інших умов придбання або реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку забороняється і тягне за собою відповідальність згідно з законом.

Отже, дії регіональних газзбутів, які полягають у стрімкому підвищенні цін на природний газ для побутових споживачів, можуть містити ознаки порушення Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку постачання природного газу, шляхом встановлення таких цін та умов реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку та, як наслідок, призвести до спотворення конкуренції на ринку постачання природного газу й ущемлення інтересів побутових споживачів.

Окрім того, звертаємо увагу і на те, що у вересні 2020 року у деяких газопостачальних організацій була встановлена однакова ціна на природний газ для потреб населення. Відтак у вересні природний газ для населення за ціною 5,49 грн/м³ реалізовували такі суб’єкти господарювання: ДП «КиївГазЕнерджи», ТОВ “Вінницязгаз збут”, ТОВ “Волиньгаз збут”, ТОВ «Дніпропетровськгаз збут», АТ «Дніпропетровськгаз», АТ «Дніпрогаз», АТ «Криворіжгаз», ТОВ “Житомиргаз збут”, ТОВ “Закарпатгаз збут”, ТОВ “Івано-Франківськгаз збут”, ТОВ “Львівгаз збут”, ТОВ “Миколаївгаз збут”, ТОВ “Одесагаз-постачання”, ТОВ “Полісся-газ”, ТОВ “Полтавагаз збут”, ТОВ “Рівнегаз збут”, ТОВ “Сумигаз збут”, ТОВ ТД «Лубнигаз», ТОВ “Харківгаз збут”, АТ “Харківміськгаз”, ТОВ “Хмельницькгаз збут”, ТОВ “Чернівцігаз збут”, ТОВ “Чернігівгаз збут, ДП «Кременецьке управління постачання газу».²

Враховуючи, що ринок природного газу є потенційно конкурентним, такі дії учасників ринку можуть містити ознаки порушень законодавства про захист економічної конкуренції, та як наслідок призвести до ущемлення інтересів споживачів. На думку експертів сектору “Енергетика”, дії окремих газопостачальних компаній, які полягають

---

² За даними консультативного центру “ГазПравда”

у встановленні однакової ціни на природний газ, можуть містити ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій, шляхом вчинення схожих дій на ринку постачання природного газу.

Відповідно до статті 4 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, державний контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, захист інтересів суб’єктів господарювання та споживачів від його порушень здійснюються органами Антимонопольного комітету України.

Згідно зі статтею 6 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, антиконкурентними узгодженими діями є узгоджені дії, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції.

Антиконкурентними узгодженими діями вважається також вчинення суб’єктами господарювання схожих дій (бездіяльності) на ринку товару, які призвели чи можуть призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції у разі, якщо аналіз ситуації на ринку товару спростовує наявність об’єктивних причин для вчинення таких дій (бездіяльності).

Відповідно до статті 3 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, основним завданням Антимонопольного комітету України є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині, зокрема:

- здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб’єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;
- контролю за концентрацією, узгодженими діями суб’єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб’єктами природних монополій;
- сприяння розвитку добросовісної конкуренції.

Відповідно до статті 7 Закону України “Про Антимонопольний комітет України”, у сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України має такі повноваження, зокрема:

- розглядати заяви і справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та проводити розслідування за цими заявами і справами;
- приймати передбачені законодавством про захист економічної конкуренції розпорядження та рішення за заявами і справами, перевіряти та переглядати рішення у справах, надавати висновки щодо кваліфікації дій відповідно до законодавства про захист економічної конкуренції.

Згідно зі статтею 36 Закону України “Про захист економічної конкуренції”, органи Антимонопольного комітету України розпочинають розгляд справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції за:

- заявами суб’єктів господарювання, громадян, об’єднань, установ, організацій про порушення їх прав внаслідок дій чи бездіяльності, визначених цим Законом як порушення законодавства про захист економічної конкуренції;

- поданнями органів державної влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю про порушення законодавства про захист економічної конкуренції;
- власною ініціативою органів Антимонопольного комітету України.

Враховуючи все вищевикладене, керуючись Законом України “Про захист економічної конкуренції”, Законом України “Про Антимонопольний комітет України”, Правилами розгляду заяв і справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, затверджених розпорядженням Антимонопольного комітету України від 19 квітня 1994 р. № 5 (в редакції Розпорядження Антимонопольного комітету № 169-р від 29.06.98), просимо розглянути цю заяву у встановлений законодавством строк щодо наявності або відсутності порушень законодавства про захист економічної конкуренції на ринку постачання природного газу з боку газопостачальних компаній під час встановлення цін для населення на природний газ протягом серпня-грудня 2020 року, та, у разі виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, вжити відповідних заходів, передбачених чинним законодавством.

Голова

О. Дорогань